

Is dat niet veel vreeselijker nog dan de verwerping door de wereld? Immers ja; dat laatste mag ons zeer doen huiveren, dit is nog veel vreeselijker. Het volk, dat krachtens zijn oorsprong en geschiedenis in bijzonderen zin het Zijne mag heeten, verwerpt Hem, niettegenstaande Hij tot hen komt.

Dit is dan toch wel de mislukking van het werk van den Christus. Verworpen door de wereld, verworpen door het Bondsvolk; het welbehagen Zijns Vaders gaat door Zijn hand dan wel weinig gelukkiglijk voort. Kan Zijn *fiasco* scherper in het licht gesteld worden: de Zijnen, die Hem verwerpen?

Gode zij dank, Johannes mag hier zichzelf in de rede vallen. Hij mag zichzelf corrigeren. Maar zooveel Hem aangenomen hebben...

Ondanks de verwerping door de wereld en ondanks het niet-aannemen van Israël ziet de Christus vrucht, rijke vrucht. ZOOVELEN Hem aangenomen hebben. Bij alle niet-aannemen van Israël, het ware Israël geloofde gaarne in Hem. Bij alle verwerping door de wereld, Hij mocht er velen toebrengen, die van Israël niet waren. Voortaan wordt er niet meer gevraagd, tot welk volk de mensch behoort, het eenige is, dat hij geloof in den naam van den Christus. De val van het eene volk is de rijkdom der wereld, zijn vermindering de rijkdom der heidenen (Rom. 11:12), maar ook geheel Israël wordt zalig (Rom. 11:26).

Johannes heeft reeds een keer een zegeloon doen hooren. De duisternis heeft het licht niet gegrepen, niet overweldigd (vs 5). Weer klinkt jubel in zijn woorden.

Zouden we niet meejuichen? We hebben wel rijke stof, wij, die eertijds geen kinderen waren. Hoe moeten we spreken van de diepte des rijkdoms beide der wijsheid en der kennis Gods, wij, die ingeënt zijn?

Zouden we niet meejuichen? Een schare, die niemand tellen kan, zal het Lam Gods verheerlijken, en deez is hier, en die is daar geboren.

Zouden we niet mee zeer verheugd zijn? Het is vreeselijk, als we zien, dat de wereld Hem nog steeds verwerpt en dat vele kerkmensen Hem niet begeeren, maar nochtans: ZOOVELEN nemen Hem aan. Ondanks alles: een groote gemeente heeft Hem lief boven alles, is de bruidkerk van haar Maker en misgunt Hem aan de anderen niet, hoopt op velen, die met haar Hem willen toebehooren.

Zoo gaan we voort, blijde en verheugd. De duisternis heeft het Licht niet overweldigd. Zooveel hebben Hem aangenomen. Wie zou nog wankelen, als het woord des Heeren van deze dingen gewagen mag?

M.

M. Vr.

KERKELEK LEVEN

De scheuring in Amerika. (XXI.)

(Intermezzo: antwoord aan ds D. Zwier, VIII.)

Het is dan ook mijn vaste overtuiging, en ik merk dit op, omdat mij door ds Zwier naar mijn meening gevraagd is, dat de synode van Kalamazoo met dit argument van het „aanbod van het evangelie” niet alleen niets kan beginnen om haar gedachten te ondersteunen, doch ook een verkeerd spoor is ingeslagen. En ik hoop, dat men bij nader inzien een nieuwe overweging van een ander met ernst zal begeeren: de zaak der waarheid is het waard.

De synode heeft zelfs zeer gemakkelijk vat op zich gegeven; zij liet zich er toe verleiden, iets in de belijdenis te lezen, dat er heelemaal niet in staat. In het officiële gedeelte van het besluit, dat dus ontwijfelbaar voor rekening der synode zelf komt, staat uitdrukkelijk de bewering, dat in de Dordtsche Leerregels (en dan in de door ons reeds aangehaalde plaatsen, II, 5 en III-IV, 8-9), „gehandeld wordt van de algemeene aanbidding des Evangelies”.

Op grond van deze en dergelijke beweringen wordt dan tusschen broeders verdeeldheid gebracht of bestendigd. „The Banner” spreekt van geloofspunten hier. Anderen zeggen: wij kunnen het niet aangaan.

Geen wonder ook, deze verwarring; als een synode zich vergist, is dat altijd ernstig genoeg; wij zijn dan ook dankbaar, dat door de gezegende bespreking in de pers het gevaar, dat ook Sneek dreigde, het gevaar n.l. van al te gemakkelijke aanvaarding van ondoordachte thesen, zooveel mogelijk is tegengegaan. Ook Kalamazoo is in dezen te haastig geweest. De aangehaalde plaatsen uit de Dordtsche Leerregels leeren n.l. niets van een „algemeene aanbidding des Evangelies”. Ze weerspreken haar juist. Want in II, 5 wordt juist volgehouden, dat de Heere God een keuze maakt tusschen volken aan wie wel, en andere aan wie niet het evangelie gebracht wordt, en dat zijn welbehagen daarin uitkomt, n.l. zijn soevereiniteitskeuze. Vgl. III-IV, 7.

De synode heeft zich dus op een gevaarlijk pad be-

geven, toen zij hier het woord „algemeen” gebruikte; tusschen „al-gemeen” en „gemeen” is immers vroeger ter dege onderscheiden; „al-gemeen” was dan hetgeen aan alle menschen eigen was (oogen, een neus), en „gemeen” wat aan menschen van bepaalde kringen of groepen eigen was (blauwe oogen, stompe neuzen). Er is dus wel „gemeene”, maar niet „algemeene” „annuntiatie” en „propositie” der evangelische belofte (ik gebruik de termen van Dordt). Welke belofte? Wel, die ik aan iedereen mag zeggen, en moet zeggen, ook tot den antichrist, als ik hem zou tegenkomen, dat n.l. God den geloovende niet laat omkomen. Den geloovende. De pronuntiatie (verkondiging) is „gemeen”, maar het gepronuntieerde zelf zegt: pas op, het is hier strikt persoonlijk. De propositie (voorstelling) is „gemeen”, „commun”; doch het geproponeerde is individueel: *quisquis credit in Christum crucifixum*, een iegelijk, die Christus den gekruiste door het geloof aanneemt, heeft het eeuwige leven. Ieder, bij wien deze „voorwaarde” (niet remonstrantisch bedoeld, zie voorrede Statenvertaling N.T.) vervuld wordt, wordt zeker zalig (regel zonder uitzondering). Maar het is dan ook iedereen, bij wien deze voorwaarde vervuld wordt.

Ja, merkt, dat het woord „algemeen” door de synode gebruikt is, en dat de „aanbidding” door haar niet omschreven is. Daárop komt nu juist alles aan. 't Is toch geen zaak om bij stil te zitten, dat menschen, die zooals ondergeteekende, meenen goed-gereformeerd te zijn, een dergelijke uitspraak van Kalamazoo niet zouden kunnen onderteekenen? Net zoo min als Trigland, wiens betekenissen voor de kennis der Leerregels we wel eens eerder hebben doen uitkomen?

Want Trigland („Werken”, II, Amst., 1639, bl. 476,b) schrijft tegen het algemeen aanbod als volgt:

„Dat Gods wille, intentie, ende voornemen soude zijn, ALLEN menschen die ghenade ende middelen die noodigh ende genoegsaem zijn om tot bekeeringhe ende saligheyt te komen, AEN TE BIEDEN, ende oock datelick te geven, en leert de Schrifture nergens: late staen dat sy het ergens klaerlyck soude leeren. ONDER die noodige ende ghenoege same middelen is sonder twyfel de PREDIKATIE DES EUANGELIUMS... Maar hoe vele zijnder dien het Euangelium niet ghepredickt en wordt?”

Ja, als men nu eens in dit verband van „algemeene genade” wil hooren spreken, dan is Trigland aan te bevelen. Het „quisquis” van daareven is „algemeen” (indien men dan zoo wil), maar dan binnen den kring der geloovenden. Eerst bestrijdt Trigland de „algemeene genade” der Remonstranten en consorten; hij noemt ze „de voorstanders van die Al-gemeene ghenade ende vande voorgaende wille Godts” (477,b), en verwijt hun, dat „sy onder de woorden van Genade, ende middelen die noodigh ende ghenoege same zijn om tot de bekeeringhe ende saligheyt te komen, bedriegelyck spelen” (I, 1.). Als ge nu vraagt, of hij zelf van het woord „algemeene genade” kopschuw geworden is, dan is het antwoord: „ja”, als men er den kant der remonstranten mee uitgaat. Maar verder kan men binnen den kring der uitverkorenen gerust van „algemeen” spreken; wie zou er van hen achterblijven? Trigland schrijft:

„Dat derhalven dese groote, onbegrypelijke, onverdiende genade Godts, nae de eeuwige, onveranderlijke, altijd-durende, voorgaende ende volghende wille Godts, gaet over allen, NAMELIJK ALLE GODTS UYTVERKORENEN, Jesai. 43: vers. 7..... Joh. 6: vers. 37..... Rom. 8: vers. 29. 30..... Alle ellendige, nederige, verslagen herten. Matth. 5: vers. 3..... Matth. 11: vers. 28..... Alle die hem met den gheloove aennemen. Johan. 1: vers. 12..... Joh. 3: vers. 15, 16..... Joh. 6: vers. 40..... Ook alle soorten, staten, geslachten, ende natien van menschen. Daerom seyt Paulus 1 Tim. 2: 4..... Tit. 2: vs. 11..... Coll. 1: vs. 6. ende 23..... Dese zijn de Werelt daer Paulus van spreekt 2 Cor 5: vers. 19..... Ende Johannes 1 Joh. 2: vers. 2..... So wil God die alle, alle DIE HY VERKOREN HEEFT: alle die, om welckers wille, OM DESSELVE BY EEN TE VERSAMELEN, hy de belofte van syne toekomste noch uytstelt, alle van wat staet ofte conditie sy mogen zijn, ter bekeeringe ontfangen. 2 Petr. 3: vers. 9..... Daer den Apostel Petrus spreekt van die eeuwige wille Godts, voor soo veel alsae siet op de bekeeringhe, ende op het genadigh aennemen der boeteveerdigen.”

Aan den rand van de bladzij, waar deze perikoop begint, staat dan te lezen:

Godts onbegrypelijke, eeuwige, onveranderlijke, algemeene Genade.

Men ziet het, als twee het woord „algemeene genade” gebruiken, doen ze het nog niet in denzelfden zin. Het bijvoeglijk naamwoord „algemeen” wordt in zijn inhoud veranderd door het zelfstandig naamwoord „genade”, en het omgekeerde is eveneens het geval. Waarom het dan ook te hopen is, dat de kerk den steen der wijsheid vinde, die het meer en meer misverstand opwekkende woord „algemeene genade” vervangt door een beteren term, of, wat wel niet anders zal kunnen, door een tweetal minstens.

Ook Trigland zou dus wel kunnen spreken, als het dan moest, van een „algemeen” aanbod, maar het was dan altijd alleen maar algemeen-binnen-een-bepaalden-kring. En als hij in dezen kring (afgepaald door niet-universeele, onderscheidende evangelieprediking) van „algemeen aanbod” hoort spreken, dan is dat geen kwestie van gunstige GEZINDHEID.

„Want in deselve (de roeping, K. S.) wort te kennen gegeven wat Godt met recht van de Menschen eyscht..... Die noodgingen, biddingen, ende smeeckin-

gen dienen om den mensche te kennen te geven hoe seer hy verplicht is..... enz.” (809, b; 810, a).

K. S.

Rectificatie. Verleden week stond in ons artikel inzake Acad. Statuut, dat ook bijzondere hoogleraren kunnen optreden als hoogleraar.

Bedoeld is natuurlijk: als promotor.

K. S.

„Geref. Jongelingsblad”.

Het „Geref. Jongelingsblad” tracht tot onze spijt zich te ontdoen van de klacht, dat het aan het orgaan van de meisjes verwijt wat het zelf doet; men begrijpt, dat wij nog steeds op het geval ds Feenstra doelen. Beter ware geweest een ruiterlijke erkenning, geloof ik. We willen nog iets antwoorden; naast wat we verleden week opmerkten (door het „Jongelingsblad” natuurlijk toen nog niet gelezen), letten we erop, dat het blad het puntje, waar het om gaat, niet noemt. We lezen:

De redacteur van „De Reformatie” zegt, dat ons beroep op de dogmatiek van Prof. Honig niet opgaat, omdat ds Feenstra het had „over een pluriformiteitsopvatting, welke dit woord, zelf niet onbedenkkelijk, annexiert voor opneming van de verscheuring der eenheid onder de werken Gods”.

Maar waar staat dat in hetgeen ds Feenstra schreef? Hij heeft het over „de pluriformiteit” in den meest uitgebreiden zin en geeft daarbij geen enkele beperking aan om aan te toonen, dat hij een bepaalde pluriformiteits „opvatting” bestrijdt.

Daarin zit juist ons bezwaar.

Het spijt me wel, maar „daarin” zat het bezwaar niet. Het zat, volgens eigen woorden van het „Jongelingsblad” hierin, dat ds Feenstra een vraagstuk, waarover we nog lang niet klaar waren (t. hoeveel blijft er eigenlijk nog wel over om te behandelen?), overbracht naar onze jeugdverenigingen. We citeeren nogmaals:

Wij zijn met dit vraagstuk nog lang niet klaar en daarom betreuren wij het ten zeerste, dat ds Feenstra gemeend heeft voorlichting te moeten geven op deze wijze in het orgaan van onzen zusterbond. Deze kwestie moet thans nog niet worden overgebracht op het terrein onzer jeugdverenigingen.

Ds Feenstra had wel mogen overnemen een opinie van ds Jansen inzake de pluriformiteit (Chr. Enc.). Alsof dat de communis opinio behelsde. Weet men niet, dat er altijd geweest zijn, die de pluriformiteit van dr. Kuiper bestreden hebben? Geiden die soms niet meer mee? Worden ze in den hoek geplaatst als niet meer meetellende, hoewel ze destijds, in de vereeniging van 1892, aanvaard zijn, en de anderen aanvaard hebben, wij beide groepen wisten, dat men over en weer verschillend dacht, óók over de kerk? Waarheen drijven sommigen toch! En dacht men, dat de zaak uit was met een artikel van ds Joh. Jansen in de Chr. Enc.? Hoe hoog wij ds Jansen ook schatten, er zijn ook andere theologen geweest, en zijn artikel is tegenover wat sinds verscheen, verouderd. Bovendien hebben we nog altijd de publicaties uit de doleantieperiode, en van den dr. H. H. Kuiper van ± 1892! Men houde ons ten goede, dat we als gereformeerde menschen durven afwijken van de Chr. Enc. Nog deze week gebeurt dat in onze Catechismusbijlage, al dacht ik onder het schrijven er niet aan, een naam te noemen.

Op de vraag, „waar dat bij ds Feenstra stond”, antwoord ik: lees zijn toelichting. Een kind kan verstaan, dat ds Feenstra net als ieder normaal mensch zich verblijdt in „rijke verscheidenheid”. Als nu het „Jongelingsblad” opmerkt, dat ds Feenstra „geen enkele beperking aangeeft”, en dat het orgaan dus niet op mijn ideeën omtrent ds Feenstra's bedoeling komen kon, dan verwijf ik naar ds Feenstra's opmerking, dat de naam pluriformiteit „schoon” is (weshalve hij niet een leelijke zonde van menschen mag aanduiden), en ook, dat er een „zoogenaamde” pluriformiteit is.

Overigens willen wij voor ons graag duidelijk zijn. Daarom verklaren we hier openlijk, dat we, wegens het gevaar, dat het woord „pluriformiteit” meebrengt, vooral sedert de van de confessie afvoerende beschouwingen, die men later er aan verbanden heeft, het woord „pluriformiteit der kerk” maar beter los te laten achten. Zeker, ik kan er het mijne wel bij denken; de Geref. Kerken bevatten b.v. negers, en blanken, en bruinen, en rekenen daar terdege mee, en ik kan dat wel opvatten als pluriformiteit, en dan het „Jongelingsblad” geruststellen met een: ik ben toch óók vóór de pluriformiteit? Maar ik weet, dat anderen het woord zóó niet opvatten. Ik laat het dus liever los; men heeft, met name van de zijde van prof. Hepp e.s. zoo vaak aangedrongen op een terminologie, die duidelijk zou zijn. De wensch (voorzoover vervulbaar) is juist, hij moet alleen maar worden uitgesproken naar alle kanten; óók naar dien, waar dr. Kuiper stond b.v. Ik voldoe in de loslating van den verwarring stichtenden term, dus aan prof. Hepp's verzoek, en doe dat met dezelfde plüteit, als waarmee b.v. prof. Honig aanried, het woord „onpersoonlijke menschelijke natuur” (van Christus) maar te vermijden, al was het ook zijn eigen leermeester, dr. A. Kuiper, die het gebruikt had. Er zijn gelukkig nog ettelijke manieren om kalm met elkaar te praten over doodnuchtere kwesties. Als dan ieder schoenmaker zich houdt bij zijn leest, gebeuren er geen ongelukken.

Vervolgens merkt het „Jongelingsblad” op:

De opmerking over personen, „die men het woord niet graag ziet nemen” geldt zeker niet ons „Geref. Jong. Blad” en ds Feenstra.

Neen, want ik zei zelf, dat het blad A. laat spreken, en B. zelfs „al behoort hij anders tot onze medewerkers”

(dat laten behoeven vragen op zijn altijd lang. Wa van al om val te v gez rich and He ma

for in * opn „U noes D e e r i n g opg alge me

Ik Het r ging leidm 36 (e en l Dat v. d. king verlu rieën dogm is) ex

Ik pte van uitha kerke van den E het w Feens beurt voor plaat van hand genon nieu een l versla van d of aa

Al we h niet? zei ro alleen gen; e forme

Ove ook e nog d met ds Fe blad van l attent verbe elke

Kon te vr en le helpe van moge bepa kunne synod Kerk andr ten, w theol zij h theol praten

Met hoor Dat w dat w van name was, gewet

Ove Nu snede als d Hepp theori

gheven hoe
a).

K. S.

ons artikel
hoogleraren

K. S.

ze spijt zich
het orgaan
men begrijpt,
nstra doelen.
aning, geloof
wat we ver-
ingsblad" na-
erop, dat het
noemt. We

legt, dat ons
niet opgaat,
i plurifor-
moord, zelf
voor op-
g der een-
nstra schreef
teit" in den
geen enkele
een bepaalde

bezwaar niet.
„Jongelings-
uk, waarvoor
lijkt er eigen-
erbracht naar
gemaaks;

niet klaar en
t de Feenstra
even op deze
d. Deze kwes-
bracht op het

n een opinie
(Chr. Enc.).
teet men niet,
formiteit van
ms niet meer
als niet meer
reëning van
raad hebben,
en weer ver-
rheer drijven
zaak uit was
te Chr. Enc.?
jn ook andere
ver wat sinds
we nog altijd
in den dr H. H.
goede, dat we
lijken van de
onze Catechis-
n er niet aan,

a stond", ant-
kan verstaan,
mensch zich
tu het „Jonge-
en enkele be-
niet op mijn
men kon, dan
dat de naam
et een leelijke
n ook, dat er

duidelijk zijn.
t we, wegens
it" meebrengt,
ende beschou-
len heeft, het
er los te laten
zij denken; de
a blaken, en
en ik kan dat
et „Jongelings-
toch ook vóór
ren het woord
os; men heeft,
c.s. zoo vaak
e duidelijk
baar) is juist,
en naar alle
stond b.v. Ik
ag stichtenden
doe dat met
lonig aanried,
n schelijke
uidden, al was
uyper, die het
lijke manieren
nuchtere kwes-
houdt bij zijn

op:

ie men het
„geldt zeker
nstra.

laat spreken,
medewerkers"

(dat zag op de E.) in overeenkomstige gevallen wil laten zwijgen. Op wie hetgeen we zeiden, dan wel sloeg, behoeft het blad mij niet te vragen. Het zou slechts vragen naar den bekenden weg; we wezen herhaaldelijk op zijn eenzijdige leiding; zoo moet het blad b.v. nog altijd prof. Greijdanus excuus vragen; het duurt wat lang.

Wat aangaat onze opmerking over het laten spreken van de ééne opvatting voor de jongelingen, en het nog al onkiesch aandoend zich mengen in prof. Hepp's uitval tegen de meisjes inzake de andere, lezen we:

Wij willen allereerst opmerken, dat hier de schijn gegeven wordt, alsof we in ons blad een bepaalde richting wel aan het woord zouden laten en een andere richting niet.

Het is te zacht gezegd. Ik constateerde geen „schijn“, maar werkelijkheid. Het blad merkt evenwel op:

Maar waarom verzwijgt de redacteur van „De Reformatie“, dat we, om maar één geval te noemen, in ons blad van 5 Mei 1939 ook een uitvoerig verslag opnamen van de rede van Dr. Van der Vegt over „Uw Doop verstaan“. We kunnen wel meer noemen, maar dit ééne is ons genoeg.

Dit verzwijgen moge handig zijn, het is niet eerlijk. Steeds hebben we de verslagen der vergaderingen op het terrein onzer Geref. Jeugdbeweging opgenomen zonder commentaar en zonder eenige wijziging en elke partijdigheid hebben we daarbij gemeden.

Ik ken zulk „gewoerleg“: handig, maar niet eerlijk. Het maakt wat moe, maar dat is dan ook alles. Het ging er om, dat het blad in zijn EIGEN redactionele leiding zich wel degelijk met dogmatische kwesties van '36 (over b.v. het verbond) bezighoudt, dienaangaande een bepaalde opvatting van boven af pousseert, etc. Dat wascht geen water af. Dat de stellingen van de v. d. Vegt opgenomen zijn, beteekent niets in vergelijking met die met foto's en veel gezelligheidsomhaal verlichte weergave van prof. Aalders' verbondstheorieën; waarom vragen de jeugdleiders, als ze toch dogmatische leiding willen geven (wat hun taak niet is) een oudtestamenticus, en niet b.v. een dogmaticus?

Ik zou dit laatste — wanneer het gaat over précaire punten — niet aanbevelen; de jongelingen kunnen beter van de meisjes leeren, die zulke kunststukken niet uithalen. Maar men moet dan ook niet probeeren het kerkelijke leven één kant uit te sturen met behulp van de jeugd en haar organen. Daarvoor hebben we, den Bond niet opgericht en niet algemeen gesteund. En het wordt wel wat heel gortig, als zoo maar pardoes de Feenstra niet zijn meening zeggen mag, als ze aan de beurt is, omdat... er nog een synode is. Wat is dat voor partijdigheid? Dat de v. d. Vegt's stellingen een plaats kregen, zegt niets ten bewijze der „neutraliteit“ van het blad. Het verslag der rede-v. d. V. is van de hand van den secretaris der afd. Zuid-Holland, en opgenomen onder het officiële afdeeling-nieuws. De eindredacteur staat daar dus buiten; als een kerkbode-redacteur een kerkeraads- of classicaal verslag opneemt, is dat geen bewijs, dat hij de leiding van dien kerkeraad of classis in bepaalde kwestie volgt, of aanbeveelt, of van een tegenleiding afziet.

Al wat verder aangevoerd wordt, komt hierop neer: we hebben dit en dat opgenomen, „mochten we dit niet?“ Maar zijn we nu zoo onnoozel met elkaar? Ik zei rondweg: ga uw gang, neem op, wat ge maar wilt, alleen maar: zeg dan niet tegen anderen, dat zij zwijgen; en — help prof. Hepp geen handje, als hij 't zoowel formeel als materieel mis heeft.

Overigens hebben ook wij geduld; de toekomst zal wel ook de leiding van den Bond brengen, waar ze nu nog denkt niet te zullen komen. „Een bepaalde meening met uitsluiting van elke andere“ stellen, dat heette de Feenstra's fout, en daartegen had het „Jongelingsblad“ bezwaar. Hoe moet ik dan aan met dat referaat van prof. Aalders, en die enorme, haast opdringerige attentie er voor? Prof. Aalders' meening inzake het verbond is juist getypeerd door deze „uitsluiting van elke andere“.

Kom, laat het orgaan zich eeren, door de meisjes te vragen om verontschuldiging, en de Feenstra ook; en laat men dan voortaan prof. Hepp geen handje helpen, maar bedenken, dat we nog steeds op den bodem van 1892 staan, en niet een jeugdorgaan gebruiken mogen, om te doen alsof de vroegere opposenten van bepaalde opinies van dr. Kuyper maar beter vergeten kunnen worden. Men moet niet zoo onwillekeurig anti-synodaal wezen: als onze synode met de Chr. Geref. Kerk praten wil, dan moeten wij geen nieuwe stof aandragen om die broeders te weerspreken in de punten, waarin ze nadenkensstof aandroegen; en niet zoo de theologische ontwikkeling willen aan banden leggen als zij het in '92 hebben gedaan. Laat wat ruimte voor theologische ontwikkeling, en bedenk, dat we met n. praten niet verder komen.

Met nieuwigheden, als ze ondoordacht zijn, ook niet, hoor ik iemand zeggen. Ik antwoord: juist zoo, broeder. Dat was, met behoud van het overigens groote respect, dat we dr. Kuyper verschuldigd zijn, in dezen de fout van een deel van zijn uittalingen in dezen; en met name van zijn woordgebruik. Wat dr. Kuyper bedoelde was, voorzover het goed is, beter anders aangeduid geweest. En voor een ander deel was het niet goed.

K. S.

Over „zijn“ of „worden“ der kerk.

Nu prof. Hepp het probleem der kerk weer aangesneden heeft, en weliswaar zijn stem niet hooren laat als de Postman de jeugdvereëningen met aan prof. Hepp's opvattingen herinnerende algemeene-openbaringstheorie zich laat bezig houden (zie onze Perschoon-

van eenige weken geleden), maar wel de Feenstra wil doen zwijgen, als deze op uitnodiging zijn meening aangaande de kerk zegt, zal onze collega het volkomen verstaanbaar achten, dat ook wij over die kerkkwestie een en ander in het midden brengen. Als prof. Hepp de jeugd bij synodale kwesties haalt, dan doen wij 't ook. Wij zouden 't niet mógen doen, als wij 't verkeerd vonden, punten van '36 aan te snijden. Men weet evenwel, dat wij er niets op tegen hebben: we hebben er alleen maar op tegen, dat men partijdig is in het al of niet toestaan van het spreken.

Eén van de punten, die inzake het kerkprobleem mijzelf reeds lang bezig hielden, is dat van het „zijn“ of „worden“ der kerk. Jaren geleden heb ik in enkele „Stellingen“ aangaande de kerk daarvan doen blijken, en ik ben 't daarmee nog altijd goed eens. Ik schreef ook elders, in losse artikelen, b.v. in ons blad van 21 Oct. 1932:

Want, en hier komen we verder, het uitgangspunt van de vergelijkende methode lijkt ons onjuist; haar grondgedachte ook.

Men mag de „kenmerken“ der kerk (statische gegevenheden, zoodra ze geïsoleerd zouden zijn) niet isoleeren van de levende, presente, actueele, uit den hemel tot de aarde komende, dagelijks zich vernieuwende dynamische DAAD van den verhoogden Christus. Het mooie van de gereformeerde belijdenis, het levende in die belijdenis, is, dat zij de „kenmerken“ van de kerk geen oogenblik losmaakt van de levende daad van Christus, die door den Geest Zijn kerk VERGADERT. Onvoltooid tegenwoordige tijd. Vandaag, October 1932, o.m. in Nederland. En in Duitschland. En in Turkije. En in Rusland. Die vergaderingsdaad van den levenden, lichamelijken, als Koning heerschenden Mensch Jezus Christus gaat altijd door; staat niet stil, is dus nooit een „statische“ grootheid. De kenmerken van de kerk zijn dat dus ook niet. Men moet niet tot het empirisch gegeven naderen met de vraag: passen mijn afgesloten (?) kenmerkenlijsten hier „nog“, en zoo ja, in welke meerdere of mindere mate? Men moet integendeel met vreeze en beven vragen: waarheen trekt de levende Christus? Waarheen gaat Hij? Waarheen gaat Hij vóór? Voorop? Waarheen móet men zijn eigen menscheijken, levenden, actueelen gang achter Hem aan gaan? Hij gaat, even concreet als toen hij op aarde was, alleen maar: dezen keer, na zijn verhooging, gaat Hij zoowel naar Nederland als naar Rusland; vandaar, dat in Nederland een kerk door Hem vergaderd worden kan op heel andere manier dan in Rusland (dat noem ik pluriformiteit). Maar Hij gaat over de wereld; onzichtbaar, doch steeds actueel, waarachtig. Men mag daarom de „notae“, de kenmerken, van de kerk, nimmer scheiden van ZIJN actueelen, dagelijks zich voltrekken, nooit op één plekje van de wereld gelijke toestanden vindenden, maar in alle ongelijke toestanden één wet stellenden, en die EENE wet aan ons opdragenden kerk-vergaderings-rondgang, -voortgang.

Verliest men dit uit het oog, dan komt men tot vergelijkingen, die ik in dit geding nimmer kan aanvaarden. Of ook tot beelddpraak, die mij niet toesprekt. Ik noem, om reeds aangegeven reden, weer geen naam, maar ik vind zulk een beelddpraak in een sympathieke artikelenreeks, die over deze dingen handelt. Daar wordt gesproken van een „boom“. Een boom is een boom, ook al staat hij op een verkeerde plek, en al is hij daar neergezet door een verkeerde hand. Geen mensch zal om zulke redenen een boom niet langer boom noemen; welnu: zoo staat het ook met de kerk. Ze kan meer of minder „nog“ zuiver zijn, kan verkeerd ontstaan zijn, kan moeten verzet worden, maar is toch een kerk?

Beelddpraak dus.

Mag ik óók beelddpraak gebruiken? Wanneer gesproken wordt van de volkeren, van geestesstroomingen, van vergaderingsdaaden, dan wordt vaak (ook in de Schrift) het beeld gebruikt van een golvende zee. Een golf is een golf; we zullen nu eens aannemen, dat dit zinnetje logisch zin heeft, al betwisten velen het. Doe ik een golf in een buisje, isoleer ik die golf, zet ik die golf ergens, waar ze niet hoort, is het dan geen golf meer? Ieder voelt, dat dit dwaze vragen zijn. De golf hield al op golf te zijn, toen ze in het isoleerende buisje ging. Met het beeld van den boom kan ik voor mij dan ook niet klaar komen. Als ik lees, dat Christus de geloovigen vergadert, dan krijg ik daar het beeld van golfstroomingen; dan wordt dus het affleiden van dien stroom, het af willen leiden, het isoleeren der „golven“, zonde voor God, anders niet; dan gaat het levende water van de door Christus gegraven bedding in een kanaaltje over. Water is water, H₂O is H₂O; maar de dynamische kracht van Christus, den Levende, die naar Zijn wil vergadert, niet naar den wil van Thomas, Luther, Calvin, De Cock, Kuyper, Van Lingen, die is óók zichzelf, en laat zich nooit op een zijpaadje dringen.

Men ziet, dat beelden elkaar moeten aanvullen, zooals ik in ons blad reeds herhaaldelijk geschreven heb. Wat ik inzake anthropomorphe prediking opmerkte, geldt ook van anthropomorphe kerkprediking: de Schrift gebruikt wel beelden, ook inzake de kerk, maar het eene beeld van den bijbel ver-vuïdelijkt het andere, en wil er niet van geïsoleerd worden. Mijn stroomings-beeld zegt niets, zoodra men het isoleert; met het boom-beeld, gelijk met elk ander, staat het evenzoo.

Het beeld van dien „boom“ is van dr. W. A. v. Es, naar ik me haast wel zeker weet te herinneren.

Dat ik reden had, om het „statisch“ maken van de kerk te bestriden, is wel duidelijk. Mijn bezwaar tegen de pluriformiteitstheorieën van sommigen was al in 1932 (een jaar VOOR DAT de Synode mij te Kampen benoemde!) dit: men haalt eerst het actualiteitsmoment,

Theocentrisch Leven.

Het is opmerkelijk, hoe weinig wij van MARIA weten. De Gezegnede onder de Vrouwen was geen vorstin zooals Sarah, geen Moeder in Israël als Debora. Wij weten niet dat zij in iets heeft uitgemaakt, de Schrift gewaagt niet van haar schoonheid, noch spreekt van haar verstand. Maria was blijkbaar een echt-vrouwelijke vrouw, een zorgende, dienende moeder. Slechts even komt zij naar voren in den glans van een overgegeven geloof, verder komt zij er sober af. De Bijbel verhaalt meer van haar geloofsdaad dan van haar geloofsleven. Uit niets blijkt dat zij een vrouw van bijzondere geestelijke beteekenis is geweest, noch iemand van wie een krachten invloed is uitgegaan. Jezus spreekt weinig over Zijn moeder. Maria is steeds gebleven wat het geloof haar deed zijn bij de verschijning van Gabriël: de dienstmaagd des Heeren. Zij is den Heiland gevolgd om Hem met haar zorgen te omringen, toen Jezus geen steen had om het hoofd neder te leggen, had Hij een moederhart om aan te rusten. Soms kon zij Hem ook bedillen op een echt-vrouwelijke, moederlijke wijze, dan moest zij scherp worden teruggevoerd. Toen zij stond bij het kruis heeft Jezus den bijzonderen band tusschen Zich en deze vrouw ontknoopt en haar Johannes tot een zoon gegeven. Dan treedt Maria voor goed op den achtergrond. In de eerste christengemeente vinden wij haar als een gewoon gemeentelid. Zelfs in de galerij der geloofshelden treffen wij Maria niet aan. Ook in den hemel neemt zij geen bijzondere plaats in, wij hooren daar van apostelen en ouderlingen, maar niet van Maria. Als zij nog kon spreken tot hen, die haar als middelares vereeren, en als koningin des hemels aanroepen, zij zou zeggen: zie, de dienstmaagd des Heeren...

Wij vinden het wel wat sneu voor Maria. Wij zouden haar wat meer in den Bijbel gezet hebben, Petrus en Paulus, Silas en Timotheüs wat minder. Wij zouden haar in de visioenen van Patmos zeker een bescheiden plekje hebben ingeruimd. Doch Gods heiligen komen maar even voor het voetlicht, een moment wordt het en scherp de plaats belicht welke zij in het plan Gods innemen. Dan valt het scherm, op ons uitbundigst handgeklap volgt geen dacapo. Zij hebben Gods Raad gediend, daarop treden zij terug onder de schare die niemand tellen kan. Zij leven Gó allen, wij zullen daar niet van maken: zij leven óns allen.

Naar ons believen valt het scherm meestal te vroeg. Wij zouden willen roepen: Nog niet! Wij hebben ons nog geen scherp beeld van hen gevormd! Doch de Heere zegt: gij zult u geen gesneden beeld, noch eenige gelijkenis — ook geen psychologische gelijkenis — van hen maken, gij zult Mij en Mijn Genade in hen zien. Meer niet!

Wij zijn ijdele menschen. Onze tijd werkt dat in de hand. Onze tijd werkt met voetlichten. Eigenlijk was het altijd zoo, Gods wegen met deze, Gods leidingen met die... wij hebben daar dikke boeken van gemaakt. Wij vinden dat belangrijk, wij vinden bovenal onszelf belangrijk. Maar de Heere blijft met Zijn heiligen handelen zooals Hij deed met Maria. Daar was een prediker, aan wiens lippen de scharen hingen. Alle loopers kwamen in actie als hij optrad. Onder de preek ging soms een zucht van aandoening door de luisterende schare. Nu... zijn naam is vergeten. Ergens op een kerkhof ligt een verweerde grafsteen, in een consistoriekamer hangt een verbleekt portret. Doch onze meelevende jeugd kent zelfs zijn naam niet meer. Ja, zoo gaat het soms met mannen van buitengewoon formaat. Wij kunnen daar kwaad om worden, het irriteert ons, dat de menschen hun boeken niet meer lezen. Maar het is niet anders. Zij hebben Gods Raad gediend en zijn heengegaan, hier volgt geen dacapo. Het scherm viel.

Heere, deze nieuwe gehoorzaamheid valt mij zwaar. Een theocentrische beschouwing aan te hangen behaagt mij. Deze acht ik logisch en schoon! Maar theocentrisch leven... ach neen, ach neen! Ontferm U over mij, ontferm U over de kerk. Geef ons wat Gij Maria geschonken hebt: genade bij U. Genade om te spreken: zie, de dienstknecht des Heeren! Zie, de dienstmaagd des Heeren!

N. B.

het moment van Christus' actueele onvoltooida vergaderingsdaad uit het kerkbegrip weg, maakt van „de kerk“ een gezelschap van menschen met zekere religieuze qualiteiten, gaat dan rond om overal te zoeken naar lieden met die qualiteiten, en zegt dan: ziedaar een kerk, ons kenmerkenlijstje is er met meer of minder volledigheid te hanteeren.

Dat bedrijf is evenwel ten eerste onwetenschappelijk, en het is ten tweede uiterst gevaarlijk, want het werkt het humanisme in de hand, en het houdt de kerkelijke bekeering maar tegen.

Ik heb dan ook, ondanks prof. Hepp's versproide contra-beweringen, nog altijd veel vreugde over wat ik

destijds schreef, niet omdat ik het zoo'n mirakel vond, want het is heel gewoon, maar omdat het tegen den afval, waarin onze kerken dreigden en nog dreigen te verzinken inzake het kerkbegrip, noodig was, zulke waarheden te schrijven. Misschien waagde ik me aan het gevaar, dat ondanks de uitdrukkelijke waarschuwing aan begin en slot, er toch zullen zijn, die het beeld-van-den-stroom abstraheren, want lezen is niet altijd gemakkelijk. Maar gevaren van misverstand kunnen den wagen niet ophouden.

Dat overigens deze opvatting van mij heel doorgewoond gereformeerd is, weet ieder die op de hoogte is. Om maar één voorbeeld te noemen: de Synopsis, waarover ik met prof. Hepp al eens eerder een samenspreking had, merkt op:

Haec Ecclesia visibilis non est proprie alia Ecclesia ab invisibili, sed alio tantum modo consideratur, illa in fieri, haec in facto esse, quemadmodum domus quae aedificatur et aedificata est. De zichtbare kerk mag men vooral niet losmaken van de onzichtbare, men mag daarvan geen twee kerken maken. De term zichtbaar beziet de kerk als „wordende“, „in Werden begrepen“, zij is nog bezig gebouwd te worden. De andere term erkent, dat er reeds vaste neerslag is; de Synopsis verstaat daaronder de menigte van geloovigen-uitverkorenen, die voor Gods oog te zien zijn.

Weldu, als wij onze oogen gebruiken, hebben we te maken met de kerk, die zichtbaar is, zooals ze voor ons treedt. En deze is nog „wordende“. Natuurlijk. Wie daaraan toert, en alleen het statische kerkbegrip overhoudt (gezelschappen van lieden met qualiteiten, zonder dat op Christus' doorgaand vergaderingswerk gelet wordt), maakt zich een snelle brug tot een valsche pluriformiteitsleer. Het aantal „ware kerken“ groeit dan sneller dan Jona's wonderboom. Maar de belijdenis is en passant verkracht. **Een huis in aanbouw**, taal der vaderen!

K. S.

Dan en de Antichrist.

Op een cursusavond sprak ik over den antichrist; één der naar aanleiding daarvan ingekomen vragen wil ik hier beantwoorden. Ze luidt als volgt:

Wijzen Gen. 49:17 (Dan zal een slang zijn), Deut. 33:22 (Dan zal als uit Bazan voortspringen) (Bazan tegenstelling van Sion); Jer. 8:16 (van Dan af wordt het gesnuif zijner paarden gehoord...) en het ontbreken van de stam Dan in de opnoeming in Openbaring 7, misschien op een Jood en wel speciaal een persoon uit de stam Dan als de Anti-Christ?

Antwoord.

a) In Gen. 49:17 vertaalt prof. Aalders: „Dan zij een slang op den weg, een hoornslang op het pad, die in de hiel van het paard bijt, zoodat de berijder daarvan achterover valt“. Prof. Aalders, naar wiens oudtestamenteel studieresultaten we dankbaar luisteren, schrijft ter verklaring, blz. 213, K. V.: (in vs. 17 hebben we een) „wensch, dien vader Jacob daar uit, dat Dan zich moge gedragen als de kleine slang op het pad, die met succes het groote paard aanvalt en door het in de hiel van den ruiters achterover op den grond doet storten“. Het uitspreken van dezen wensch bewijst volgens prof. Aalders, „dat deze stam in de toekomst met machtige vijanden te doen krijgt, waardoor hij nog al in het nauw geraakt“. Wat de vervulling aangaat, denkt prof. Aalders aan de splitsing van den stam Dan in tweeën (Richt, 18); en aan de gevaarlijke nabuurschap der Filistijnen, die er een gevolg van was. „Maar“, zoo zegt prof. Aalders, „in het optreden van Simson zien we dan ook den wensch van Jacob verwezenlijkt; als in dezen sterken held het kleine, reedertelijke Dan over die oppermachtige vijanden triomfeert!“

b) Deut. 33:22 wordt door de Leidsche Vertaling aldus weergegeven:

Dan is een leeuwenwelp,¹⁾
die uit Bazan te voorschijn springt.

Het gebied door een deel der Daniëlen in den Riechtertijd veroverd, Richt. 17, 18, lag in de nabijheid van Bazan: in het gebied van Bazan hielden zich veel leeuwen op; vandaar de vergelijking, zegt een noot. Als nu Dan in de buurt van Bazan gewoond heeft, heeft Bazan hier niets te maken met de tegenstelling tusschen Bazan en Sion. Bazan komt in den bijbel vaker voor dan alleen in psalm 68. Het had ook mooi vee, en het was krachtig; als daarom genot- en gemakzuchtige vrouwen koelen van Bazan (Amos 4:1) heeten, is dat nog geen bewering, dat ze buiten de theocratie staan. Als ik van Goudsche kaas hoor, mag ik nog niet direct, omdat Gouda langen tijd een kettersche stad geweest is, die kaas met die ketterij verbinden.

c) In Jer. 8:16 gaat het over den vijand, die uit het Noorden komt. Vandaar dat prof. Aalders (84) opmerken kan: „Het aanstormen der vijandelijke ruiters wordt ons voor oogen gesteld. Vanuit Dan, de Noordelijke grensplaats (!), wordt het snuiven hunner paarden gehoord“ („zijn“ staat er, de paarden van den reeds zoo vaak genoemden noordelijken vijand). Dan heeft hier dus alleen om geografische redenen vermelding gehad. Als een leger Vlielingen zou innemen om het te gebruiken als marinebasis, is zijn ligging van betekenis; en is er geen enkel verband met laat ons zeggen de tegenstelling tusschen Vlielingen en Arnhemden op kerkelijk-religieus, of welk ander gebied ook.

d) In Openb. 7 wordt Dan niet genoemd. Zeker. Maar Ephraïm ook niet. Dat zegt niets... voor wat den Antichrist betreft. Het zegt wel iets aangaande Dan's verleden, met oerkende zonden van afval. Maar waar de stammen in Openb. 7 niet langer aanduiding zijn van Abrahams vleeschelijk, doch van zijn geestelijk zaai, daar hebben de namen van één van alle ge-

noemden, al worden ze ook „geleend“, zulk een betekenis, dat ze kunnen dienen ter bepaling van de afkomst van den Antichrist. Men kan er evenmin iets mee beginnen ter bepaling van de afkomst van Constantijn den Groote, Luther, Calvin, etc.

e) Op de vraag, die gesteld werd, antwoord ik dus: neen. Er is geen enkele reden om den antichrist als jood te denken, laat staan als Daniël. Trouwens, zouden er nog wel Daniëlen zijn in de wereld, bij wie het stambloed onvermengd is?

K. S.

„Een hartekreet“.

Als „hartekreet“ zag ik ergens aangeduid onderstaande uittaling, die men mij vraagt, door te geven:

„De classis Amersfoort der Geref. Kerken heeft in haar laatste vergadering van 28 Nov. 1939 geconstateerd, dat nog verschillende kerken nalatig zijn gebleven attestaties te zenden aan haar belijdende leden en doopleden, die in dienst zijn, althans een afschrift daarvan te doen toekomen aan de dichtstbijzijnde kerken.“

Bovengenoemde classis heeft besloten langs den weg der kerkelijke bladen zoo mogelijk al deze nalatige kerken te wijzen op dit zondig verzuim. Men bedenke hierbij dat de mobilisatie reeds 3 maanden duurt. Kerken, weet toch trouw:

a. stuurt toch militaire attestaties aan al uw dienstplichtige leden;
b. verzendt een afschrift daarvan aan die kerken, die 't dichtstbij zijn.

Namens classis Amersfoort:
D. VAN ENK, Scriba.

Tot zoover het stuk.

Gaarne vestigen we de aandacht er op. Om slechts één voorbeeld te geven (dat ik op gezag van ds van Enk aanvaard): In Venendaal zijn van de 5000 militairen ± 400 Gereformeerden. Daaronder zijn er tientallen, die nog geen attestatie hebben en 50, zegge 50 afschriften in bezit van den kerkerand.

Me dunkt, het stuk spreekt duidelijke taal. Er wordt veel gevraagd voor de verzorging der militairen. Maar het allereerste en allernaaste wordt wel eens te veel uit het oog verloren.

K. S.

Hulp opleiding predikant Argentinië.

In vriendelijke dank ontvangen: f 1,— van D. K. te K., bij het nr 12; f 2,— via bestuur postcheque- en girodienst te Den Haag, van opdrachtgever, die onbekend wenscht te blijven (periodieke uitkeering!).

K. SCHILDER, Giro 127378.

„Onze Dagorder“.

Nu een groot aantal leden van onze kerken gemobiliseerd zijn en een vrij groot getal van de dienstdoende predikanten als veldprediker werkzaam is, hoort men zoo voor en na van twee verschillende kanten iets over den stand van de geestelijke verzorging van onze weer-macht. De veldpredikers vertellen in hun kerkbodes en voor de radio over de moeilijkheden, die overwonnen, en over de eigenaardige omstandigheden waaronder het werk verricht moet worden; ze schrijven over de groote hoeveelheid spreekbeurten, die door hen wordt waargenomen, over de zeer vele bezoeken, die in pas ingerichte militaire tehuizen en kampementen worden afgelegd; ze doen onthullingen over de verrassend vele gelegenheden, die er zijn om het Woord Gods te brengen en over de sterke behoefte, die aan den dag treedt om over allerlei moeilijkheden eens met den veldprediker van gedachten te wisselen.

En de gemobiliseerden? Wat vertellen zij over den arbeid der veldpredikers? Hebben ze al met hun legerdominee gesproken, en kunnen ze zich geregeld met hem in verbinding stellen?

O ja, er zijn er, die al verschillende keeren den veldprediker hebben ontmoet en rustig met hem over allerlei kwesties hebben kunnen spreken. Er zijn er, die heel veel steun en hulp van de zijde der geestelijke verzorgers hebben mogen genieten.

Er zijn er ook anderen. Zij hebben den veldprediker nog nimmer, of anders een heel enkel keertje, heel vluchtig, even gezien. Zij weten van de geestelijke verzorging in het leger zoo goed als niets af. In elk geval, ze merken er zoo goed als niets van.

Hoe komt dat nu? Zonder twijfel voor een groot gedeelte hierdoor, dat vele legeronderdeelen zeer verspreid zijn en dat er op tal van afgelegen plaatsen kleine groepjes militairen zich bevinden ter bewaking van een of ander punt, dat om strategische redenen belangrijk is.

Zulke gemobiliseerden — en dat zijn er niet weinige — zijn heel moeilijk te bereiken voor den veldprediker. Ik heb al meer dan één dominee, die het „veldgrijs“ draagt, zijn nood hooren klagen, dat velen van „onze jongens“ zoo slecht te vinden zijn.

Zoo blijft er ook bij den meest intensieven arbeid van onze veldpredikers alle gelegenheid om ook dankbaar gebruik te maken van andere middelen ter versterking van het contact met de gemobiliseerden.

Eén van de beste middelen is nog altijd geregelde toezending van lectuur. Ook op dit punt is groote voorzichtigheid evenwel geboden.

Eén der veldpredikers, die groote pakketten toegezonden tijdschriften en brochures te verwerken kreeg, deelde onlangs mee, dat er zeer nauwkeurige selectie moest plaats hebben.

Adventistische, spiritistische, theosofische stroomingen doen hun best hun geschriften thans onder de gemobiliseerden te verspreiden. Er is in het leger doorgaans veel tijd om te lezen, en men leest al wat men onder de oogen krijgt, rijp en groen...

Gelukkig wordt ook van christelijke zijde in een-drachtige samenwerking veel gedaan. We denken aan de gratis-verspreiding van Nieuwe Testamenten vanwege

het Nederlandsch Bijbelgenootschap; aan de beschikbaarstelling van groote hoeveelheden evangelisatie-lectuur, waarmee de veldpredikers elken morgen hun fietstassen kunnen vullen om deze lectuur vervolgens op afgelegen posten en bij de kazematten af te kunnen geven.

We wijzen nu vooral op het dagboekje, welks titel hierboven reeds staat afgedrukt: „Onze Dagorder“.

Dit dagboekje is uitgegeven in een zeer handig formaat op dun, stevig papier gedrukt en kan zonder bezwaar in den zak worden meegedragen. Het is samengesteld onder redactie van Ds W. A. Hoek en Dr P. Prins, terwijl aan dit dagboekje hebben meegewerkt de heeren: Ds D. T. Bartlema, Ds P. J. O. de Bruyne, Ds R. C. Harder, Ds W. A. Hoek, Ds J. H. C. Kamsteeg, Ds A. T. W. de Kluis, Ds H. Knoop, Ds J. A. Kwint, Ds W. Meynhout, Ds M. W. Nieuwenhuize, Ds W. C. Posthumus Meyes, Dr P. Prins, Ds P. H. Th. Stevens, Ds M. J. C. Visser, Ds H. A. Wiersinga, Ds W. A. Wiersinga, Ds C. van der Zaal e.a.

Niet ieder van deze predikanten heeft een paar weken achter elkaar geschreven, maar, zooals de verschillende stijl en de aanpak van de behandelde Schriftgedeelten uitwijst, zijn de ingezonden bijdragen door de samenstellers vermoedelijk flink door elkaar geschud en daarna opnieuw geordend.

Over het geheel genomen zijn de dagoverdenkingen pakkend geschreven en op den man af. Er is groote verscheidenheid. Sommige zijn ingesteld op het soldatenleven, andere niet. We kiezen een willekeurige overdenking uit, om ook een indruk te geven van de gemiddelde lengte van deze meditatie:

13 Maart.

...waakt in de gebieden...

1 Petr. 4:7c.

Wie op wacht indommoelt krijgt een duw. — Wie op den wachtpost, waar God hem plaatst, in slaap valt, kan dat evenmin straffeloos doen. — In den gewonen dienst denkt men vaak: nu ja, er dreigt toch geen enkel gevaar; het is alles maar spel en daarom kan ik wel eens even een oogje luiken. — Maar in den geestelijken strijd is het anders; daar zijn het geen manoeuvres, maar daar leven we altijd op voet van oorlog met onzen aartsvijand, den duivel. — En wij zelf kunnen hem niet aan. — Hij is ons verre de meerdere. — Christus heeft hem overwonnen. — Door Christus kan ik ook uit zijn klauwen komen en verder uit zijn macht bewaard blijven. — Dan moet ik echter dicht bij Christus zijn. — Dat gaat alleen in mijn gebied. — Heb ik vandaag reeds mijn schuilplaats: de gemeenschap met Jezus opgezocht, heb ik al echt geboden? —

Lezen: Marcus 8:34—38.

Wat de samenstellers beoogen, zegt ook het voorwoord, kort en duidelijk: „Gods Woord spreke door middel van dit dagboekje tot velen!“

Deze bede sluit in, dat niet de meditatie, maar de Schriftwoorden waarop zij wijzen, het eigenlijke zijn. En het korte Schriftwoord boven de overdenking wijze ons weer op het langere Schriftgedeelte, opgegeven aan den voet, waaruit het goddelijk licht ten volle straalt.

We deelen tenslotte nog mede, dat de uitgevers om uitdeeling op groote schaal aan te moedigen, speciale prijzen hebben vastgesteld bij afname van 20, 50, 100, 250, 500, 1000 en meer exemplaren.

We hopen, dat dit kleine boekje veel verspreid zal worden. Laten de verloofden zorgen, dat dit boekje zoo mogelijk met de veldpost meegaat naar het hun bekende adres. Laten de vrouwen het aan hun gemobiliseerde echtgenooten doen toekomen.

Ik ken al een gemeente, die er voor zorgen wil, dat al haar gemobiliseerde medebroeders met Kerstfeest dit dagboekje ten geschenke ontvangen. Mogen er vele zulke gemeenten zijn.

En bovenal: worde het dagboekje trouw gelezen en door de lezing van dit geschrift mede de begeerte versterkt om het Woord Gods te ontsluiten, opdat daaruit troost en bemoediging ontvangen mag worden door hen, die ver van huis en werk in allerlei zorg en nood misschien verkeerren.

D.

H. M.

Een frisch begin.

Jaap Kolkman, Job Andersom. — N.V. Gebr. Zomer en Kuning's Uitg. Mij., Wageningen.

Er bestaan nog verschillende zijden van het Nederlandsche volksleven, die zich in een stiefmoederlijke belangstelling van de zijde der literatoren moeten schikken. Een der belangrijkste daarvan is onze scheepvaart, met zijn vele aspecten. Indien men evenwel bedenkt, dat er een niet geringe vakkennis noodig is, om behoorlijk het schippersleven te beschrijven, wordt het begrijpelijk, dat weinig schrijvers zich bevoegd achten, zich literair met de scheepvaart bezig te houden.

Wanneer men zich nog herinnert, dat het haringkaken, uitgevonden door Willem Benkelszoon van Biervliet, den stoot gaf voor de opkomst der Nederlandsche scheepvaart, bevreemdt het des te meer, dat de haringvisserij, eertijds een der grootste bronnen van onze welvaart, niet meer beschreven is. Weliswaar is deze bron nu grotendeels verzand, althans niet meer van zooveel belang als

1) Anderen denken aan de stad Laïs, omdat het Hebr. woord voor „leeuwenwelp“ daar nog al op lijkt. Waarschijnlijk te ver gezocht.